

## Danmark er blandt de 20 mest økonomisk frie lande i verden (ud af 152 lande)

Danmark har en høj grad af økonomisk frihed. På det seneste *Economic Freedom of the World Index (EFW)* indtager Danmark 19. pladsen ud af 152 lande. De tre mest økonomisk frie lande i verden er Hong Kong, Singapore og New Zealand. Lande som UK og USA (delt 12. plads) ligger ikke langt fra Danmark. Rangering af store lande er Japan (23), Tyskland (28), Sydkorea (33), Frankrig (58), Italien (79), Mexico (91), Rusland (98), Brasilien (103), Indien (110) og Kina (115). Indekset blev i 80'erne udviklet af den canadiske tænketank Fraser Institute i samarbejde med bl.a. de tre økonomiske nobelprismodtagere, Milton Friedman, Douglas North og Gary Becker. Indekset måler, hvor frit borgere og virksomheder kan agere økonomisk. EFW fastlægges ud fra 1. størrelsen af den offentlige sektor, 2. velfungerende retssystem og håndhævelse af ejendomsret, 3. sundt pengevesen, 4. graden af frihandel samt 5. omfanget af regulering. I Europa ligger Danmark nr. 5 efter Schweiz, Finland, Storbritannien og Irland, og vi ligger nummer 2 i Norden. Danmarks pæne placering viser, at rammebetingelserne for bl.a. at drive virksomhed er gode i Danmark på en række parametre. Vi har f.eks. en god håndhævelse af den private ejendomsret, åbenhed over for frihandel og et fleksibelt arbejdsmarked, hvor der ikke er en statslig fastsat mindsteløn. Når Danmark ikke ligger endnu højere på listen, skyldes det primært, at den store offentlige sektor og det høje skatteniveau trækker ned. Danmark ligger således pænt på 4 ud af de 5 underindeks. Men på indekset for skatteniveau og den offentlige sektors størrelse er Danmark nr. 142 af 152 lande. Det offentlige forbrug (i pct. af total forbrug) er blandt de højeste i verden, omfanget af overførsler og subsidier er højt, og topmarginalskatten på indkomst er høj. Der er muligheder for forbedringer inden for alle de fem områder, som indgår i indekset. Men det største potentiale vedrører størrelsen på den offentlige sektor/skatteniveau. Mange af Produktivitetskommissionens forslag om deregulering og lavere marginalskat ville øge den økonomiske frihed.

På det seneste *Economic Freedom of the World Index (EFW)* indtager Danmark en plads som nummer 19 af 152 lande. Indekset blev i 80'erne udviklet af den canadiske tænketank Fraser Institute i samarbejde med bl.a. de tre økonomiske nobelprismodtagere Milton Friedman, Douglas North og Gary Becker. Indekset måler, hvor frit borgere og virksomheder kan agere økonomisk, herunder hvor meget reguleringer, skatter mv. begrænser individers og virksomheders udfoldelsesmuligheder. En god håndhævelse af den private ejendomsret, åbenhed for frihandel, et fleksibelt arbejdsmarked og laver skatter og offentlige udgifter giver en høj grad af økonomisk frihed. Mange af produktivitetskommissionens forslag om deregulering og lavere marginalskat vil øge den økonomiske frihed, hvis de bliver gennemført.

### Hong Kong Topper

De fire mest økonomisk frie lande i verden er Hong Kong, Singapore, New Zealand og Schweiz. Lande som UK og USA (på delt 12. plads) ligger ikke langt fra Danmark (19.plads). Rangering af store lande er Japan (23), Tyskland (28), Sydkorea (33), Frankrig (58), Italien (79), Mexico (91), Rusland (98), Brasilien (103), Indien (110) og Kina (115). Indekset er offentliggjort i 2014 og tallene vedrører 2012. Bagerst i notatet fremgår ranglisten med de 152 lande.

Tabel 1 Economic Freedom of the World 2014, 2012-data

1	Hong Kong	8,98
2	Singapore	8,54
3	New Zealand	8,25
4	Switzerland	8,19
5	Mauritius	8,09
6	Unit. Arab Em.	8,05
7	Canada	8,00
8	Australia	7,87
9	Jordan	7,86
10	Chile	7,84
10	Finland	7,84
12	United Kingdom	7,81
12	United States	7,81
14	Ireland	7,80
15	Qatar	7,78
16	Georgia	7,73
17	Armenia	7,72
18	Taiwan	7,71
19	<b>Danmark</b>	<b>7,66</b>
20	Malta	7,63

Kilde: Economic Freedom of the World 2014

## Boks 1 Baggrund for måling af økonomisk frihed

I 1986 indledte canadiske Fraser Institute en møderække med bl.a. de tre nobelprismodtagere i økonomi Milton Friedman, Gary S. Becker og Douglass C. North<sup>1</sup> om, hvordan man kunne sammenligne graden af økonomisk frihed på tværs af lande. Møderne resulterede i indekset "Economic Freedom of the World" som første gang udkom i 1996. Indekset opsamler data for graden af økonomisk frihed på forskellige områder.<sup>2</sup> Sideløbende og med første udgivelse i 1994 har Heritage Foundation udarbejdet "Index of Economic Freedom" ud fra samme grundtanker. De to indeks er derfor - ikke overraskende - stærkt korrelerede. Økonomisk frihed omhandler den del af friheden, der vedrører borgernes muligheder for at realisere deres eget økonomiske potentiale, uden at det er på bekostning af andre. Der ligger således ikke en værdidom om, at mennesker nødvendigvis skal bruge deres frihed til at maksimere produktion og indkomst. Blot skal statens institutioner og politikker (herunder også EU, regioner og kommuner) ikke begrænse mulighederne for at realisere det enkelte menneskes økonomiske potentiale. Økonomisk frihed gavner både den, der ønsker stor materiel rigdom, og den der ønsker at arbejde så få timer som muligt.

*"Economic freedom is present when individuals are permitted to choose for themselves and engage in voluntary transactions as long as they do not harm the person or property of others."*

Fraser Institute, Economic Freedom of the World 2013

### Danmark ligger nr. 5 i Europa

I Economic Freedom of the World 2014 fra Fraser Institute opnår Danmark en karakter på 7,66 ud af 10. Det giver Danmark en placering som nummer 19 af de 152 lande i indekset, jf. tabel 1. I et mere regionalt perspektiv ligger Danmark nummer to i Norden (efter Finland) og nummer fem i Europa (efter Schweiz, Finland, Storbritannien og Irland). I 2014-udgaven af Economic Freedom of the World indgår der 42 variable inden for fem områder.

De fem områder (med tilhørende dansk placering) er:

1. Størrelsen af den offentlige sektor (142)
2. Retssystem og ejendomsret (13)
3. Sundt pengevæsen (12)
4. Frihandel (14)
5. Regulering (28)

Det første underindeks drejer det sig om **størrelsen af den offentlige sektor**, som indeholder det offentlige forbrug (bl.a. udgifter til løn til offentligt ansatte) og overførselsindkomster. Ideen er, at en stor offentlig sektor lægger beslag på ressourcer, og at den enkelte borger ikke frit kan vælge, hvordan vedkommendes "andel" af disse ressourcer omsættes til forbrug. Underindekset indeholder også et lands øverste marginalsat på arbejde. En høj marginalsat reducerer borgernes naturlige tilskyndelse til at yde en ekstra indsats. Størrelsen af den offentlige sektor er det eneste indeks, hvor Danmark klarer sig dårligt. Vi er nr. 142 ud af 152 lande.

Et andet underindeks er **retssikkerhed og ejendomsret**. Hvis der er risiko for, at staten beslaglægger ejendom, kan det give tilbageholdenhed i fx investeringer. Det skaber også usikkerhed, hvis der er tvivl om retssikkerheden, således at aftaler ikke står til troende. Det reducerer borgernes frihed til at realisere deres økonomiske potentiale og skader dermed også Vækstpotentialet i økonomien. Danmark er bl.a. kendt for at have et uafhængigt retssystem med høj integritet, og derfor ligger Danmark nr. 13 ud af 152 lande på denne del af indekset. På delindekset "Retssystemets integritet" får Danmark topkarakteren 10.

<sup>1</sup> Ud over James Gwartney, Walter Block and Robert Lawson som arbejdede med det praktiske ved opbygningen af et indeks for økonomisk frihed, deltog bl.a. prominente økonomer som Milton Friedman, Armen Alchian, Peter Bauer, Gary Becker, Arthur Denzau, Stephen Easton, David Friedman, John Goodman, Herb Grubel, Ronald Jones, Richard Rahn, Henri LePage, Henry Manne, Charles Murray og Douglass North. Næsten 60 økonomer deltog i de indledende konferencer, som førte frem til indekset.

<sup>2</sup> Udover at de enkelte variable hver især afdækker et central element i økonomisk frihed, er der opstillet tre principper for data. For det første foretrækkes objektive data frem for surveydata og vurderinger. For det andet anvendes kun eksterne datakilder, og der anvendes kun data direkte fra lande, når data ikke findes i internationale kilder. For det tredje er det fuld transparens mht. data og metode.

For det tredje er der et underindeks for et **sundt pengevæsen**. Det måler bl.a. om inflationen er lav, så borgerne kan have tillid til deres penge. Også på dette område klarer vi os pænt (nr. 12).

For det fjerde er der et indeks for **frihandel**. Jo mere åbent et land er for udenrigshandel, jo mere handles der med udlandet, og jo mere konkurrencepres kommer der på indenlandske producenter. Det medfører, at borgerne får større valgfrihed i deres økonomiske dispositioner. Danmark klarer sig relativt godt på frihandelsindekset. Det skyldes bl.a. en frihandelstradition og en forståelse blandt partierne på Christiansborg om, at frihandel er til gavn for en lille åben økonomi som den danske. Det er f.eks. relativt sjældent, at partier foreslår told på udenlandske varer for at beskytte danske arbejdspladser eller for at opnå forsyningssikkerhed på bestemte produkter. Danmark ligger nr. 14 på frihandel.

Et femte område er **regulering**. Det måler bl.a., hvor reguleret arbejdsmarkedet er. Danmark har ikke en statslig fastsat minimumsløn, og det er relativt nemt for virksomheder at afskedige medarbejdere. Danmark får topkarakteren 10 på delindekset ansættelsesregulering og minimumsløn. Det trækker indekset op. Niveaue af kapital- og erhvervsregulering er også begrænset i Danmark, ligesom vi har et lavt niveau for korrupsion. Danmark ligger nr. 28 på regulering.

#### **Danmark har en økonomisk frihed, der ligger tæt på den amerikanske**

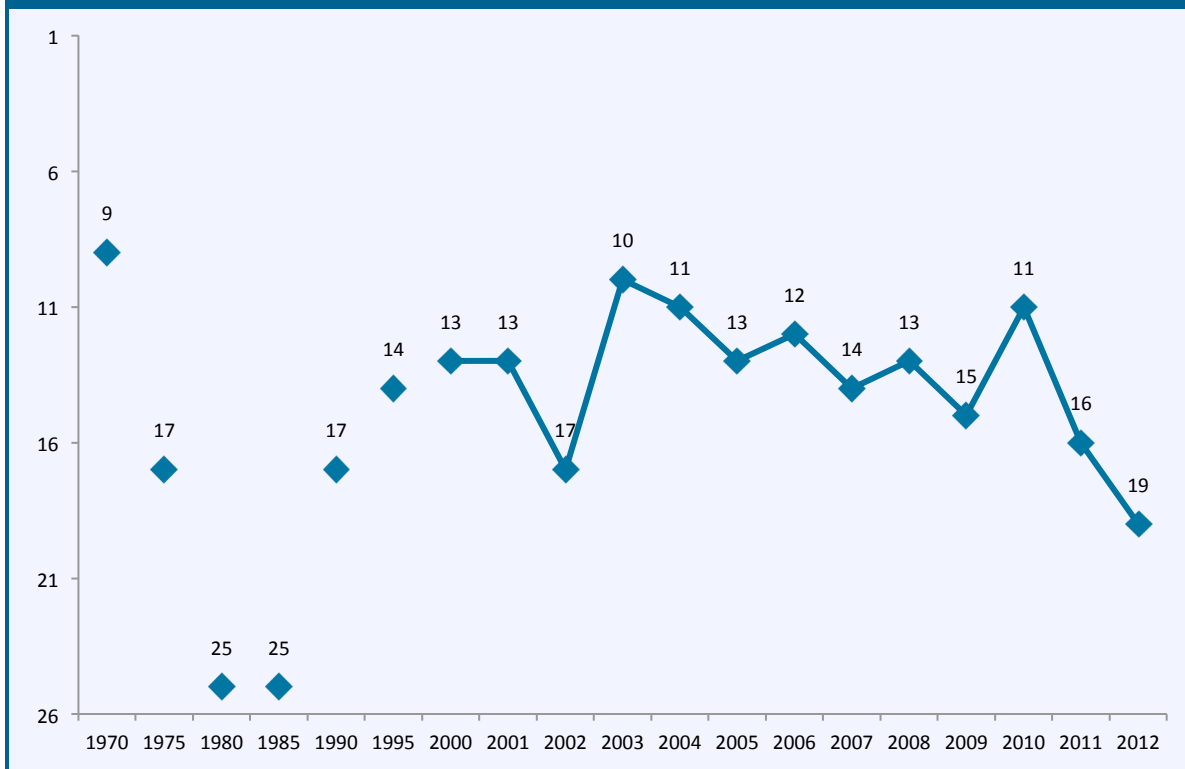
Der skal flyttes meget få decimaler på indekset for at Danmark har en økonomisk frihed, der er større end i USA. I 2010 opnåede Danmark endog et højere niveau af økonomisk frihed end USA. Sammenligner man Danmark og USA, ligger Danmark bedre, hvad angår håndhævelse af privat ejendomsret og retssystem, et sundt pengevæsen samt frihandel (3 ud af 5 hovedindeks). Derimod klarer USA sig bedre på regulering og skatteniveau/offentlig sektors størrelse.

#### **Danmark har gennem en årrække ligget pænt mht. økonomisk frihed**

Siden midten af 90'erne har Danmark haft en pæn placering på det økonomiske frihedsindeks. Det fremgår nedenfor, at vi har ligget mellem en 9. og en 19. plads i perioden 1995-2012. Det fremgår også af figur 1, at der var en væsentlig fremgang i Danmarks placering på det økonomiske frihedsindeks fra slutningen af 70'erne/midt-80'erne til midten af 90'erne. Denne fremgang skyldes især fremgang i delindekset 'sundt pengevæsen', bl.a. fordi inflationen faldt med fastkurspolitikken, der blev introduceret i 1982. I 1985 indtog Danmark en 25. plads, mens Danmark i 1995 lå på en 14. plads.

Man skal være varsom med at tolke for hårdt på ændringen i danske placeringer fra år til år. Der skal kun ændres få decimaler, før placeringen kan ændre sig meget, og det er fx muligt at opnå en forbedret placering, selv om der har været et fald i indekset, hvis blot andre lande har oplevet et endnu større fald.

Figur 1. Danmarks rangering på økonomisk frihed, 1970-2012



Kilde: Economic Freedom of the World Index

Selvom Danmark klarer sig relativt godt på den økonomiske frihed er der muligheder for forbedringer inden for alle de fem områder, som indgår i indekset. Men det største potentiale vedrører størrelsen på den offentlige sektor/skatteniveau.

Reformer, der vil øge vækstpotentialet, vil også ganske entydigt øge den økonomiske frihed. Det drejer sig fx om lavere marginalskat på arbejde, reformer af overførselsindkomster der gør det attraktivt at arbejde samt deregulering, der gør det nemmere at drive virksomhed. Danmark står ifølge OECD til den 6. laveste økonomiske vækst ud af 34 OECD-lande frem mod 2030.

#### Økonomisk Frihed i den videnskabelige litteratur

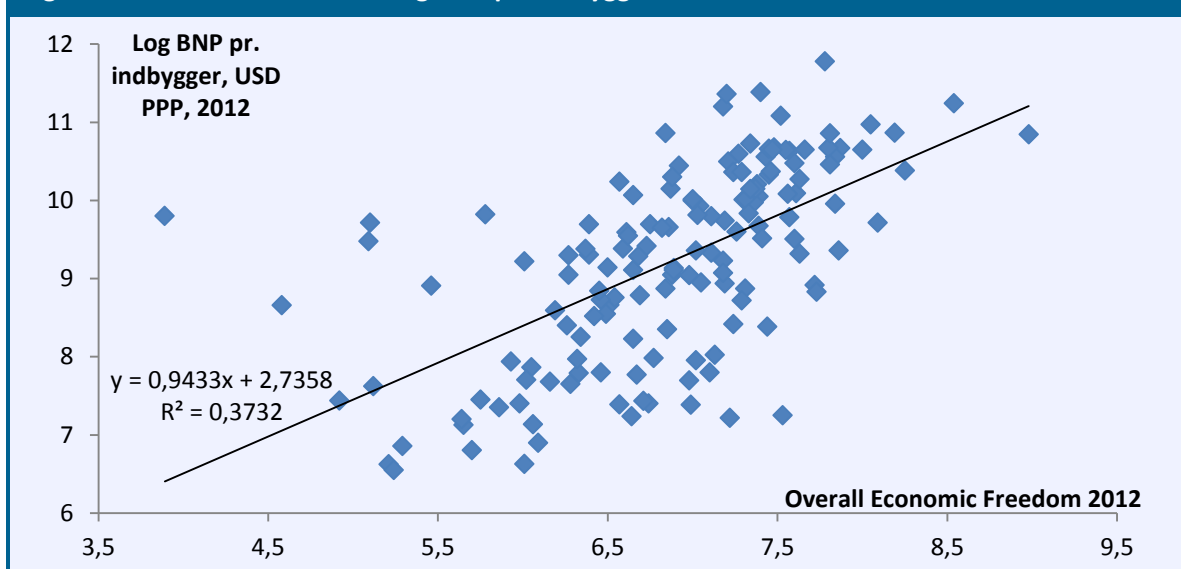
Økonomisk frihed indtager en stadig større plads i den økonomiske videnskabelige litteratur. En lang række studier finder, at økonomisk frihed er positivt korreleret med højere investeringsrater, øget vækst og højere levestandarder.<sup>3</sup> I figur 2 fremgår BNP pr. indbygger og den overordnede score på Economic Freedom of the World. Man finder en positiv (eksponentiel)<sup>4</sup> korrelation med en høj forklaringsgrad.<sup>5</sup>

<sup>3</sup> Hall and Lawson (2013). Economic Freedom of the World: An Accounting of the Litterature, Contemporary Economic Policy

<sup>4</sup> En eksponentiel funktion betyder, at den forklarende variabel (dvs. økonomisk frihed) påvirker den forklarede variabel (dvs. BNP pr. indbygger) eksponentielt. Man kan således forvente større effekt på BNP pr. indbygger af samme stigning i økonomisk frihed, når udgangspunktet i økonomisk frihed er højere.

<sup>5</sup> Stater, der i væsentligt omfang baserer rigdommen på råstofforekomster, ligger generelt over trendlinjen i figur 2, og de trækker forklaringsgraden ned. Fjerner man eksempelvis oliestaten Venezuela (yderst til venstre) fra figur 2, så stiger korrelationskoefficienten til 1,06 og forklaringsgraden til 0,43.

Figur 2. Plot mellem EFW 2012 og BNP pr. indbygger



Anm.: Der er brugt PPP-korrigerede USD for BNP pr. indbygger. Alle 149 lande med data for Economic Freedom i 2012 og BNP pr. indbygger i 2012 indgår. Der er en t-værdi på 9,36.

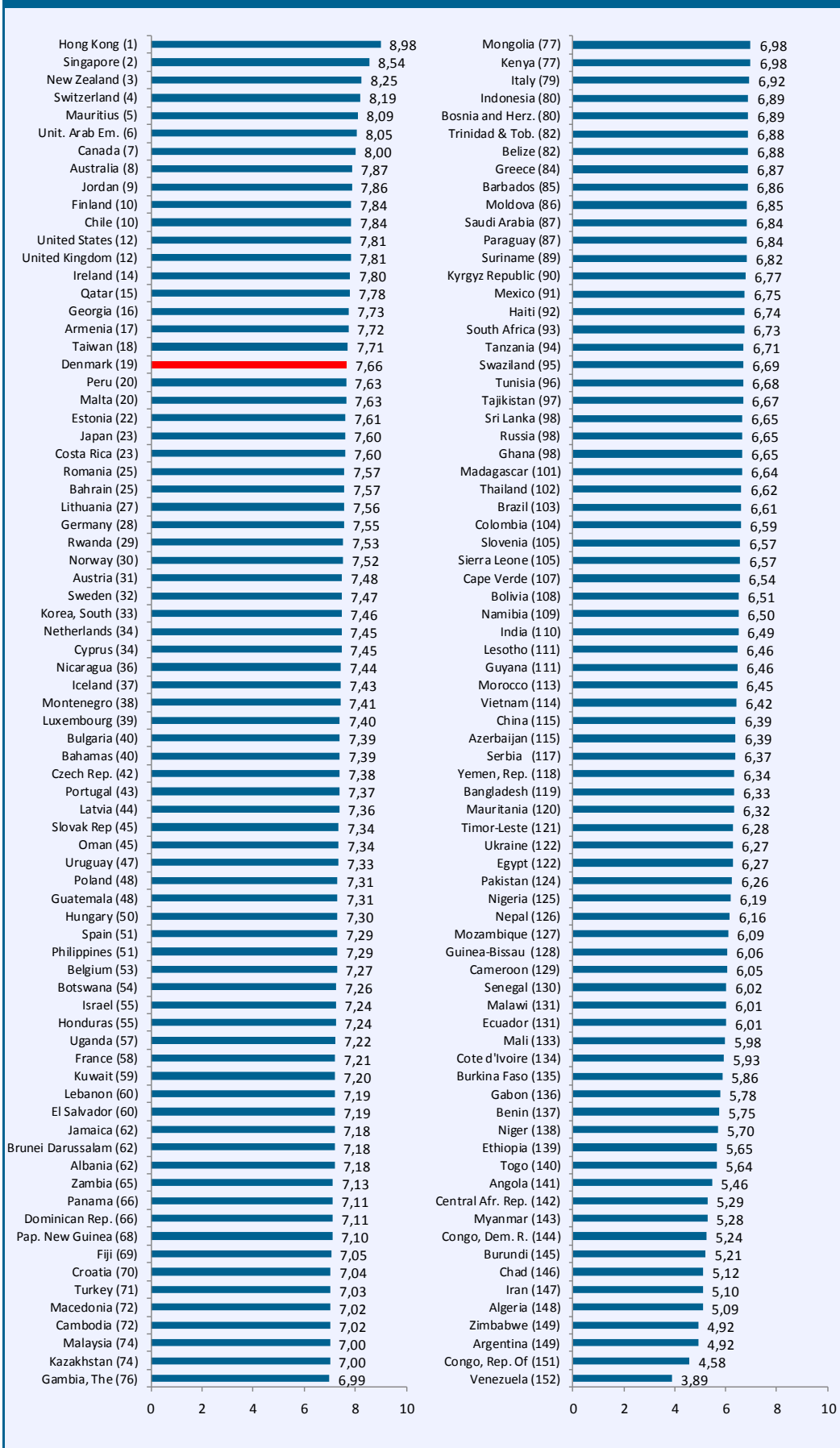
Kilde: CEPOS på baggrund af data fra World Banks World Development Indicators og Economic Freedom of the World Database.

Ovenstående plot er simple i den forstand, at der ikke er taget højde for andre forhold, der kan påvirke produktionen pr. indbygger i det enkelte land. Der er derfor risiko for, at andre underliggende faktorer påvirker korrelationen mellem de to variabler. De videnskabelige studier viser dog, at der stadig er en signifikant sammenhæng mellem økonomisk frihed og velstand, når der kontrolleres for disse faktorer.

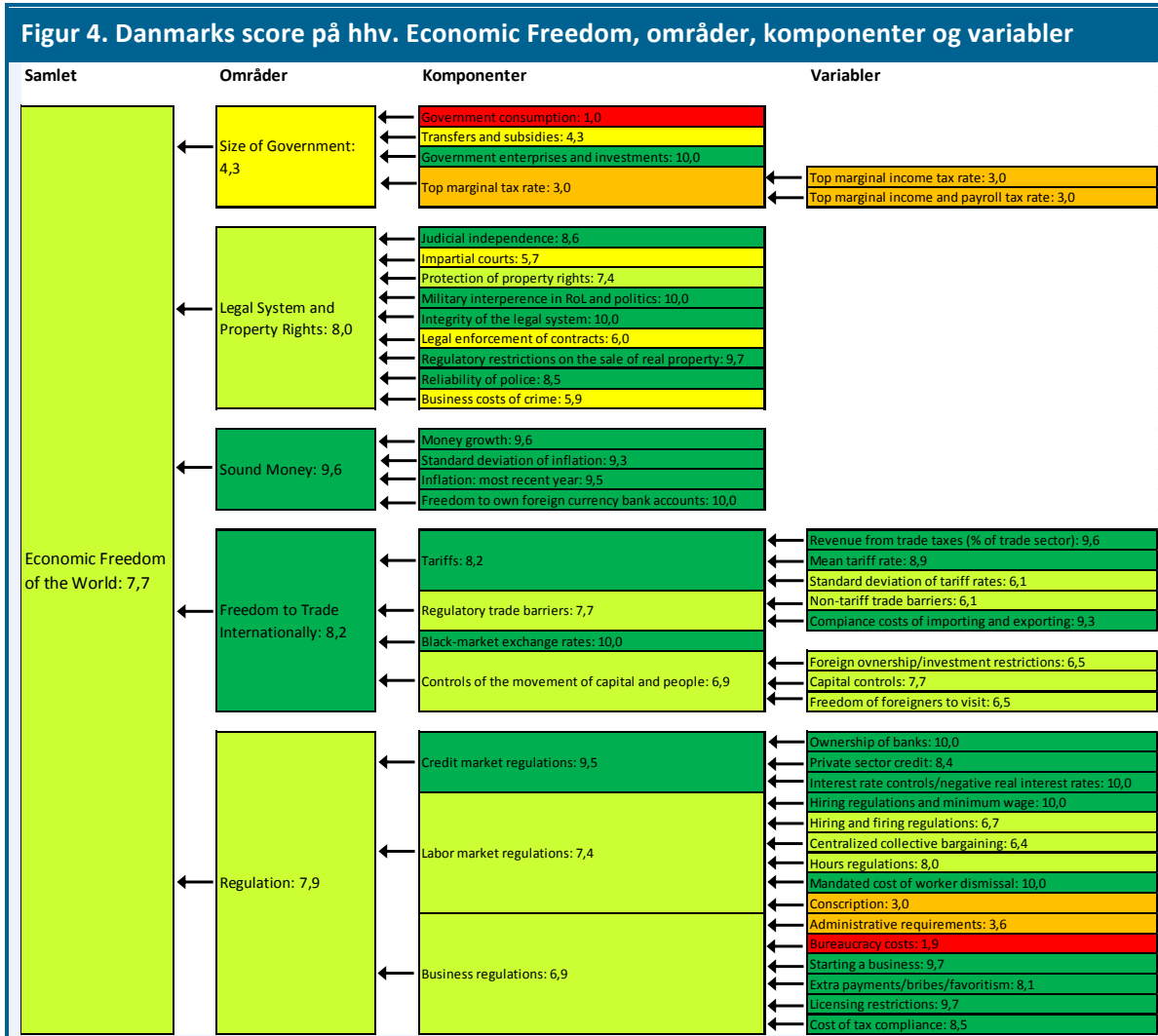
I den videnskabelige litteratur er kausaliteten også undersøgt, og der er en overordnet konsensus om, at økonomisk frihed - både i form af niveau og i ændringer - påvirker den økonomiske vækst positivt.<sup>6</sup>

<sup>6</sup> Se fx Gwartney, J. D., R. G. Holcombe & R. A. Lawson (2006) Institutions and the Impact of Investment on Growth. *Kyklos*, Vol. 59, No. 2, pp. 255-27; Faria, H. J. & H. M. Montesinos (2009) Does economic freedom cause prosperity? An IV approach. *Public Choice*, Volume 141, Issue 1-2, pp 103-127; Justesen, M. (2008) The effect of economic freedom on growth revisited: New evidence on causality from a panel of countries 1970–1999, *European Journal of Political Economy*, vol. 24, Issue 3, pp. 642-660; Sturm, J. E. & De Haan, J. (2001) How robust is the relationship between economic freedom and economic growth? *Applied Economics*, vol. 33, pp 839-844; Carlsson, E. & Lundstrom, S. (2002) Economic freedom and growth: decomposing the effects. *Public Choice*, vol. 112, pp 335-344 samt Gurgul, H. and Lach, L. (2011) The Nexus between Improvements in Economic Freedom and Growth: Evidence from CEE Countries in Transition. Published in: *Central European Journal of Economic Modelling and Econometrics*, Vol. 3, pp. 133-168.

Figur 3. Lande rangeret efter økonomisk frihed (152 lande), 2012



Kilde: Economic Freedom of the World Index



Anm.: Ved aggregering fra 42 variable til 24 komponenter, fra 24 komponenter til 5 områder samt fra de 5 områder til det overordnede indeks anvendes simpelt gennemsnit.

Kilde: CEPOS på baggrund af Fraser Institute (2014) Economic Freedom of the World: 2014 Annual Report